

DOPRINOS HRVATSKIH ISELJENIKA MEĐUNARODNOM PRIZNANJU REPUBLIKE HRVATSKE

Gordan GRLIĆ RADMAN

Uvod

Raspad bipolarnog sustava značio je početak međunarodnog poretka koji je trebao pružiti nadu za stvaranje uređenijeg svijeta u kojemu će politički lideri i međunarodne institucije prepoznati racionalni smisao održivosti međunarodne zajednice u miru, solidarnosti (političkoj i pravnoj) i aktivnoj participaciji. U taj, na stanovit način idealistički pristup uređenja europskog i svjetskog mira nije se uklapala bivša Jugoslavija u kojoj su, najprije Hrvatska i Slovenija a poslije i ostale republike — zbog supremacije većinskog srpskog naroda i njegovih nastojanja za političkom, vojnom i kulturnom dominacijom — pokrenule proces s ciljem odcjepljenja od bivše jugoslavenske zajednice i formiranja vlastitih samostalnih država.

Međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske od strane država članica EZ-a i ostalih važnih država međunarodne zajednice 15. siječnja 1992. godine Republika Hrvatska je postala subjekt međunarodnog prava. Dana 22. svibnja iste godine Republika Hrvatska je primljena u članstvo UN-a, a potom i u sve ostale relevantne međunarodne organizacije, čime je započelo njeno međunarodno pozicioniranje na svjetskoj političkoj sceni.

Republika Hrvatska — međunarodnopolitički položaj uoč priznanja

Iako je među europskim političarima bilo i onih koji su razumjeli jugoslavenski sukob i koji su, pledirajući da se raspad bivše jugoslavenske državne zajednice dogodi na miran i civiliziran način, zastupali rijetke stavove o nužnosti međunarodnog priznanja (v. Rudolf, 1978., 37) Hrvatske i Slovenije — austrijski ministar vanjskih poslova Alois Mock upozoravao je na neizbježnost raspada bivše Jugoslavije (Eichtinger i Wohnout, 2009., 222) — vojna agresija Srbije i JNA na Sloveniju i Hrvatsku generirala je ubrzaniji proces toga raspadanja. No, kako piše Sabrina P. Ramet, ugledna profesorica političkih znanosti na Norveškom sve-

učilištu znanosti i tehnologije u Trondheimu, »srpska demonizacija Hrvatske i Hrvata prethodila je Tuđmanovu izboru, zapravo je počela puno prije no što se uopće pomišljalo na održavanje slobodnih izbora u Hrvatskoj. Protuhrvatska kampanja u srpskim medijima pokrenuta je početkom 1989. godine, nakon što su počele kampanje protiv Albanaca i Slovenaca« (Ramet, 2009., 467).

Poznato je međutim da međunarodnoj zajednici, a tu, prije svega, mislim na neke važne europske zemlje poput Francuske i Velike Britanije, ali, u prvo vrijeme, i SAD (v. više u: Ramet P., 2009., 480-481), nije odgovarao raspad Jugoslavije. S jedne strane neodrživost te višenacionalne zajednice značila je poraz — neuspjeh dogovora velikih sila nakon Prvog, odnosno Drugog svjetskog rata — a s druge strane smatralo se da bi disolucija jugoslavenske države stvorila krizu i izvor nestabilnosti i nesigurnosti u cijeloj jugoistočnoj Europi. Nadalje, Europska zajednica (EZ) nije bila dovoljno spremna na promjenu strateške okoline, kao ni na novo geopolitičko strukturiranje europskog prostora, s obzirom na to da su raspad SSSR-a i recentno ujedinjenje Njemačke predstavljali daljnji izazov. To stanje značilo je prilagodbu na nove međunarodnopolitičke okolnosti, ali je i zahtijevalo adekvatne odgovore. EZ i tako nije imao političkih instrumenata kojima bi mogao prisiliti na mirno rješavanje unutarnjih sukoba, tako da su međunacionalni konflikti, uzrokovani eruptivnim oživljavanjem srpskog nacionalizma, potiskivani među drugorazredne simptome jugoslavenske krize. Londonski publicist, novinar i komentator Marcus Tanner u svojoj knjizi *Croatia — A Nation Forged in War* upravo naglašava tu mučnu sporost Europe i njeno odbijanje imenovanja agresora u sukobu, što je »otkrilo gotovo nepremostive razlike i procjepe u europskim redovima« (Tanner, 2010., 254).

To je također vrlo dobro uočio i Michael Libal, visoki dužnosnik u Ministarstvu vanjskih poslova SR Njemačke i jedan od najužih suradnika ministra Hansa-Dietricha Genschera. Libal priznaje da je »zapravo ta neupitna odanost ideji jugoslavenskog jedinstva — čime se stranama u Jugoslaviji prepuštalo da same pronađu izlaz — izazvala je ozbiljnu pogrešku, i to pogrešku u posve suprotnom smjeru od onoga za što su kasniji kritičari osumnjičili Njemačku« (Libal, 2004., 15-16).

S međunarodnopolitičkog diskursa, stvaranje države, kao što je ranije rečeno, nije bilo jednostavno, upravo zbog nespremnosti međunarodne zajednice da prihvati raspad Jugoslavije — jedinstvenog simbola prisilnog kulturnog prostora i represivne međuetničke tolerancije. EZ se, gotovo ritualnim izjašnjavanjima, priklanjao u korist jugoslavenskog jedinstva. Nijedan europski dužnosnik nije bio za poticanje težnji za samostalnošću unutar jugoslavenske zajednice, iako su njeni narodi imali malo toga zajedničkog — oni se nisu nikada suglasili sa zajedničkim tumačenjem značenja te riječi niti su se pomirili s takvim oblikom dr-

žavne zajednice. Ugledna kanadska povjesničarka Margaret MacMillan konstatira kako je to »bio [je to] nelagodan brak naroda razdvojenih poviješću, vjerom, kulturnim utjecajima i, u najnovije vrijeme, ratovima« (MacMillan, 2008., 159).

Ipak, pokušaj Srbije, potpomognut cjelokupnim vojnim establišmentom jugoslavenske vojske — a i prešutnim odobravanjem važnijih međunarodnih aktera — u nasilnom pokoravanju demokratskih vlada Slovenije i Hrvatske, nije uspio poglavito zbog snažnog i jedinstvenog otpora njihovih građana. Položaj Hrvatske u tom trenutku bio je vrlo nepovoljan jer je s jedne strane optuživana za secesionizam s negativnim naslijedom iz Drugog svjetskog rata, a s druge je strane bila žrtva snažne i organizirane propagande, s obzirom na to da su sredstva javnog priopćavanja, kao i svi ostali instrumenti medijskog izvješćivanja, bili u rukama većinskog naroda bivše države. Nadalje treba naglasiti postojanje izrazito jakog srpskog lobija u vodećim europskim državama, osobito u Francuskoj i Velikoj Britaniji, kao i u SAD-u. U Europi i kod Busheve administracije vladao je snažan osjećaj o podijeljenoj krivici Srba i Hrvata. »No ova se percepcija počela mijenjati, budući da su se spaljena hrvatska sela i kolone izbjeglica mogle svake noći gledati na svjetskim TV-ekranima« (Tanner, 2010., 253). Bilo je europskih političara, ali i američkih medija, koji su dokazivali kako je međunarodno priznanje preuranjeno i da je ono tek izazvalo sukobe u Jugoslaviji. Tu ne treba također zanemariti ni utjecaj jugoslavenskih predstavnika u međunarodnim organizacijama i institucijama koji, uglavnom, nisu bili Hrvati (Tanner, 2010., 273).

Zanimljivo je svjedočenje austrijskog ministra vanjskih poslova Aloisa Mocka o susretu s jugoslavenskim ministrom vanjskih poslova Budimirom Lončarom na Konferenciji neutralnih i nesvrstanih zemalja u Vaduzu 17. svibnja 1991. godine i sljedećeg dana na skupu Pentagonale u Bologni. Kako tvrdi Mock, Lončar mu je predbacio da radi protiv jedinstva Jugoslavije (Echtinger i Wohnout, 2009., 217). Ipak, petorica ministara vanjskih poslova Pentagonale objavili su deklaraciju kojom su podržali državni integritet Jugoslavije. Mock je međutim odbio taj stav zahtijevajući — umjesto toga — upozorenje o povredama ljudskih prava na Kosovu. No nije se uspio izboriti za njega. Ovdje treba istaknuti činjenicu kako je Austrija, kao trajno neutralna zemlja, imala na međunarodnopolitičkoj sceni otežan politički manevar upravo zbog obveza koje su proizlazile iz prava neutralnosti, ali i politike neutralnosti. Austriji se naime prigovaralo kako u sukobu na području bivše Jugoslavije »nije djelovala posrednički ili izmirujuće, nego je naglašeno podupirala jednu stranu — zalažući se za priznanje Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine — a što se teško moglo prihvatiti da je u skladu s neutralnim držanjem« (Skuhra, 1995., 399-419). Austrija je međutim već za vrijeme Zaljevskog rata (1990.) promijenila vlastito interno pravo i tako izvršila prvu transformaciju trajne neutralnosti. Neutralnost je, tako, postala nje-

zino aktivno načelo u promijenjenim međunarodnim odnosima nakon raspada bipolarnog sustava.

Hrvatska nije dakle mogla biti zadovoljna takvim stanjem i općom percepcijom koju je svjetska javnost u tom trenutku imala o Hrvatskoj. Trebalo je podnijeti velike žrtve i stradanja, uložiti velike diplomatske i lobističke napore, jednako kod prijateljskih zemalja kao i kod Hrvatskoj nesklonih država, kako bi se objektivno sagledalo stanje, a što je u konačnici i rezultiralo međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske.

Doprinos i utjecaj Hrvata u iseljeništvu

O doprinosu i utjecaju hrvatskih iseljenika na međunarodno priznanje Republike Hrvatske ne možemo paušalno izjaviti da je bio ogroman ili tek značajan. Utjecaj hrvatskih iseljenika bio je, jamačno, iznimno važan. No to nije mjerljiva varijabla. Da bismo zauzeli takvo stajalište, trebaju nam konkretni, vjerodostojni podaci, utemeljeni na analitičkim istraživanjima. Iako sa znanstveno-istraživačkog diskursa ne postoji studija koja bi metodički istražila takav utjecaj, i zatim o njemu proizvela sistematizirano znanje, odnosno mjerljive pokazatelje, svakako možemo uputiti na brojne publikacije i vrijedna djela koja su pisana o hrvatskim iseljenicima.

Imamo pojedinačna sjećanja, znamo za golemu materijalnu, humanitarnu i finansijsku pomoć, no nemamo sakupljen, analiziran i obrađen te objektivnim metodama vrednovan politički utjecaj hrvatskih iseljenika na domicilne politike država u kojima žive. Mi se ovdje možemo tek upoznati s načinima i sredstvima djelovanja na politike tih zemalja kojima se željelo skrenuti pažnju, upozoriti i, konačno, utjecati na promjenu politike:

1. Javni prosvjedi Hrvata — događali su se u gotovo svim državama u kojima su živjeli Hrvati: Kanadi, SAD-u (Prpić, 1997.), Austriji (Tanner, 2010., 254), Njemačkoj (Libal, 2004., 73), Australiji (sjetimo se prosvjeda ispred jugoslavenskog konzulata u Sydneyju iz kojeg je pucano na prosvjednike, kada je ranjen Josip Tokić. Prosvjede u Melbourneu organizirao je Hrvatski međudruštveni odbor u kojem su bile gotovo sve hrvatske iseljeničke udruge — od političkih do kulturnih i sportskih), Švicarska, Francuska,¹ Belgija, Švedska, Velika Britanija, Italija.

¹ Posebni naponi hrvatske zajednice uloženi su u informiranje francuskih političara i intelektualaca poput Jean-Françoisa Deniaua, Jean-Mariea Dailleta, Jean-Claudea Mignona, Alaina Finkielkrauta, Pascala Brucknera, Andréa Glucksmanna, Paula Gardea i brojnih drugih. To je urodilo priličnom mobilizacijom francuskih intelektualnih krugova, koji su objavili velik broj vrlo angažiranih članaka u medijima u korist i u obranu Hrvatske.

2. Pisana riječ — apeli, pisma, peticije, letci, intervjui i javni nastupi u medijima, javna glasila, plakati, knjige.
3. Umjetničko-sportske aktivnosti — prigodne izložbe i koncerti koji su utjecali na rušenje stereotipa i predrasuda.
4. Lobiranje, usmeni kontakti uglednih pojedinaca (kanadski parlamentarici hrvatskog podrijetla, nobelovac Prelog u Švicarskoj itd. Tako su u rujnu 1991. godine Hrvatsku posjetila dva člana Australanskog parlamenta, koje je primio i predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, s ciljem da Australija bude prva zemlja koja će priznati Hrvatsku. Hrvati u Australiji održali su krajem 1991. godine i druge najveće građanske demonstracije ispred parlamenta u Canberri na kojima je sudjelovalo 40 tisuća hrvatskih iseljenika iz cijele Australije).

Time bismo mogli strukturirati i glavne aktere koji su provodili ove aktivnosti:

1. Hrvatska društva (npr. Hrvatska bratska zajednica u Americi), političke stranke (osobito Hrvatska demokratska zajednica), udruge (npr. Hrvatska kulturna zajednica), klubovi, radijske postaje, informativni centri.
2. Hrvatske katoličke misije i socijalne službe, Caritas.
3. Druga i treća generacija hrvatskih iseljenika (osobito oni koji su bili uključeni u politički život neke države).
4. Ugledni pojedinci (intelektualci, znanstvenici, uspješni poduzetnici itd.).

Zahvaljujući angažmanu hrvatskih iseljenika, u američkom je Kongresu usvojeno više rezolucija u prilog Hrvatskoj, a gotovo cijeli Senat lobirao je za hrvatsko priznanje (Goss P. 1994., 91). S druge strane, mnogi Hrvati iz Kanade, Sjedinjenih Država, Australije i europskih zemalja vraćali su se u Hrvatsku kako bi se borili za svoju domovinu (*Daily Telegraph*, 2. listopada 1991., 13).

Posebna borba američkih Hrvata bila je usmjerena protiv srpsko-američkog saveza koji se zrcalio u radu *Kissinger Associatesa* — tvrtke koja je usko poslovala s Beogradom, a okupljala je američku političku elitu: zamjenika državnog tajnika Lawrence Eagleburgera, savjetnika za nacionalnu sigurnost Brenta Scowcrofta (Skoko, 1999.). Jak srpski lobi postojao je i u Londonu (predsjedatelj Mirovne konferencije o Jugoslaviji Lord Carrington, Lord David Owen, bivši britanski ministar i neuspješan posrednik u ranoj fazi rata, koji je predlagao da Hrvatska učini teritorijalne ustupke Srbiji dajući joj Baranju i istočnu Slavoniju). Na području utjecaja na medije, najvećim uspjehom Hrvata u Americi smatra se pridobivanje *New York Timesa*. Kao ilustraciju moći medija navodimo primjer voditelja televizijskog dnevnika i prvog komentatora ABC-a Petera Janningsa koji je, na zamolbu američkih Hrvata, posjetio Hrvatsku i BiH. Obišavši Turanj i Sa-

rajevo 1992. godine, njegovi komentari i izvješća skupine snimatelja koje je vodio sa sobom izmijenili su politiku SAD-a prema Hrvatskoj (Skoko, 1999.).

Jedan drugi ugledni austrijski Hrvat, Lujo Tončić-Sorinj, bivši austrijski ministar vanjskih poslova, opisao je u svojoj knjizi svoju borbu za Hrvatsku i lobiranje kod važnih međunarodnih aktera. Međunarodnopolitička situacija i raspoloženje javnosti u početku nisu nikako išli na ruku Hrvatskoj. Embargo na uvoz oružja UN-a, koji je bio usmjeren na Hrvatsku, nije bio ublažen nego čak pojačan. Bilo je, dijelom službenih dijelom neslužbenih, zaključaka zapadnoeuropskih država da se Hrvatsku ne podrži (Tončić-Sorinj, 1998.). Predvodnice tog negativnog stajališta bile su Francuska i Engleska, a SAD je bio suzdržan. Njemačka u početku nije sprečavala taj odnos zapadnih zemalja prema Hrvatskoj, no taj se stav promijenio već u lipnju 1991. godine. »Premda sam i dalje ostao dosljedan jugoslavenskoj koncepciji u ovom ili onom obliku, ipak sam već donio neke čvrste zaključke o tome gdje treba tražiti istinsku odgovornost za raspad Titove Jugoslavije. Milošević, srpski hegemonizam i srpski nacionalizam, smatram, snosili su mnogu veću krivicu nego 'secesionističke' snage, koje nisu imale izbora do pokušati se spasiti od sablasti srpske dominacije« (Libal, 2004., 21).

U razgovoru s tadašnjim generalnim tajnikom NATO-a Manfredom Wörnerom, Tončić-Sorinj je shvatio *hard political and military facts*: ako bi jugoslavenska vojska, na temelju svoje velike nadmoći u naoružanju, uistinu poduzela ofenzivu protiv Hrvatske — što do tada još nije učinila, ali je namjeravala — tada će Hrvatska kapitulirati za najmanje deset dana. Ako bi Hrvatskoj međutim uspjelo zadržati tu ofenzivu usprkos svim prikazanim okolnostima, tada se Hrvatsku više neće sprečavati. Ali ako bi Hrvatska podlegla, tu bi se činjenicu samo uzelo na znanje i čekalo bi se na daljnji razvoj događaja, prije svega u Bosni i Hercegovini, koja ne bi bila u stanju pružiti otpor (Tončić-Sorinj, 1998., 158).

Lujo Tončić-Sorinj boravio je u listopadu i studenom 1991. godine u Bruxellesu gdje se zalagao za priznanje Hrvatske. Tada je prvi put, kako ističe u svojoj knjizi, doživio razumijevanje i suosjećanje za sudbinu Hrvatske nekih zastupnika Europskog parlamenta. No to se uglavnom odnosilo na uništavanje crkava i povijesnih građevina, kao i na empatiju prema patnjama pučanstva, nakon što su novine podrobno izvješćivale o brutalnosti i zločinima koje su počinile srpske paravojne postrojbe. Jedna njemačka zastupnica je za vrijeme Tončićeva izlaganja o razaranju Dubrovnika i zločinima u mnogim malim hrvatskim selima skočila i uzbuđeno uzviknula kako se »to više ne može tolerirati i da konačno nešto treba učiniti protiv srpskih bandita« (Tončić-Sorinj, 1998., 160).

Bombardiranje Dubrovnika ostavilo je na Zapadu snažan dojam. Dubrovnik je bio poznatiji od same Hrvatske, tako da su vijesti o stalnim barbarskim napadima na taj predivni grad jako štetile Srbiji kod europskog i američkog jav-

nog mnijenja. Počele su se nazirati određene promjene u percepciji, makar i s mnogim predrasudama i zabludama. Tako je jedna starija dama na večeri u Parizu — kako izvješćuje bivši austrijski ministar vanjskih poslova — lamentirala da ne može pojmiti zašto u Dubrovniku puca Srbin na Srbina. Kada joj je Tončić prigovorio kako jugoslavenska vojska puca na hrvatski grad Dubrovnik, ona je odmahнула rukom i kazala kako su to sve Srbi (Ramet, 2009., 490-491). Stvarnost je međutim bila drugačija. Budući da su od 60 tisuća stanovnika Dubrovnika 90 posto bili Hrvati, sve srbijanske tvrdnje, utemeljene na nacionalnim kriterijima, bile su posve lažne (Ramet, 2009., 501). Ovo je, dakako, jasan primjer kako u pragmatičnoj politici Zapada nije bilo važno što je povijesna istina, nego što su mit i legenda.

Zapadne su čitatelje naime o ovim prostorima desetljećima informirali, kako ih je nazvao prof. dr. Ivo Banac, »sumnjivi kvartet u sastavu: Rebecca West, Đilas, Dedijer i Andrić sa svojom 'Ćuprijom'« (Kasapović, 2005.). »U tom kvartetu osobito je bio poguban utjecaj Rebecce West, odnosno njezina glomaznog djela *Black Lamb and Grey Falcon*, nastaloga tijekom autoričina 'ekstatičnog' putovanja po Jugoslaviji tridesetih godina 20. st. U njezinu putopisu nepristrani autori prepoznaju rasističke motive i nazore: autorica je opčinjena snagom i nepatvorenosću Srba, lamentira nad pokvarenošću i ubilačkim nagonima Hrvata što su se razvili pod njemačkom vlašću, prezire otpadništvo bosanskih Muslimana od kršćanstva i njihovo pretvaranje u 'grozne Turke'. Graham Hall, autor izvrsnog eseja o psihološkom profilu Westove i njegovu utjecaju na njezino djelo, kaže da je 'za engleske i američke novinare koji pišu o tom području ta knjiga najvažniji od svih sekundarnih izvora'« (Kasapović, 2005., 10).

I David Owen je u svojoj *Balkanskoj odiseji* pisao kako se, kada je odlazio u diplomatsku i posredničku mirovnu misiju, na brzinu informirao čitajući djelo Rebecce West, ali i neke Đilasove tekstove. Owenovu neupućenost i pristranost zorno je prikazao Nijemac Michael Libal u svojoj knjizi (Libal, 2004., 171). Kao i Owen, slično je činio Bill Clinton, a i Carl Bildt. Richard Holbrook, glavni projektant Dejtonskog sporazuma, bio je međutim izrazito kritičan prema Westovoj, navodeći »faktor Rebecca West« kao jedan od glavnih razloga pogrešnog razumijevanja jugoslavenske tragedije na Zapadu, osobito u anglosaksonskim zemljama. Holbrooke je tvrdio kako su »neskriveni prosrpski stavovi Westove i njeno stajalište da su Muslimani rasno inferiorni utjecali na dvije generacije čitatelja i političara« (Kasapović, 2005., 10-11).

I francuska službena politika pokazivala je iznimnu rezistentnost u prihvatanju objektivnog, realnog stanja na prostoru bivše Jugoslavije. Ta činjenica je u mnogome otežala hrvatsko lobističko djelovanje, ali je ujedno predstavljala izazov. Već 1990. godine osnovano je Predstavničko vijeće hrvatskih institucija

i Hrvata Francuske, koje je okupilo više od pedeset hrvatskih udruga diljem Francuske. Većina članova tog vijeća posjedovala je i francusko državljanstvo, pa su imali dodatnu težinu u odnosu na francusku vlast i javnost. Poduzimali su brojne koordinirane demonstracije diljem Francuske, upućivali velik broj dopisa političarima te koordinirano reagirali na pristrane medijske napise, kao i sustavno informirali francusku javnost.

Osim toga, Hrvatska mladež Pariza, koja je mahom okupljala Hrvate druge generacije, također se aktivno uključila u taj sveopći napor hrvatske zajednice kako bi se u Francuskoj bolje čuo glas napadnute Hrvatske. Među medijski najzapaženijim pothvatima bila je demonstracija 140 mladih Hrvata 1. studenog 1991. godine na proplanku ispred Centra Georges Pompidou — Beaubourg u Parizu, gdje su svojim tijelima, uz zvuk pjesme Tomislava Ivčića *Stop the War in Croatia*, napisali veliku poruku *Sauvez la Croatie* (Spasite Hrvatsku) u bojama hrvatske trobojnice, a koja se mogla pročitati s vidikovca na vrhu tog zdanja. Još zapaženija akcija uslijedila je u zoru 20. studenoga 1991. godine u pariškom metrou, kada je postaja »Stalingrad« munjevitom akcijom četrdesetpetorice mladih Hrvata, »preimenovana« u »Vukovar« (službeni naziv postaje prekrili su samoljepivom vrpcom koju su pariški redarstvenici poslije, teškom mukom, danima skidali), o čemu su izvijestile sve televizije i novine i što je dodatno privuklo pozornost francuskih medija na stradanje porušenog grada heroja na Dunavu.

U časopisu *Les Cahiers croates* popriličan je prostor posvećen međunarodnoj afirmaciji Hrvatske, baš kao i u časopisu *Delivrance — Vukovar, Sarajevo, Priština*, koju je pokrenula udruga *Solidarité France-Croatie*, a čiji je počasni predsjednik bio zastupnik u francuskoj Nacionalnoj skupštini Jean-Marie Daillet čija su dva sina Rémy i Michel na početku rata napustili Veneciju, gdje su bili na turističkom putovanju, da bi se dragovoljno prijavili u Domovinski rat i u jesen 1991. godine bili unovačeni na ratištu kod Novske.

A sada nekoliko primjera koji jasno govore o značaju hrvatske dijaspeore i njezinoj podršci. Radna skupina, na čelu s tadašnjim ministrom zdravstva Republike Hrvatske dr. Andrijom Hebrangom, boravila je početkom travnja 1991. godine u Ženevi gdje su, zahvaljujući pomoći Hrvata, uspjeli bez dozvole (dakle, ilegalno) ući u zgradu UN-a i podijeliti apel Vlade RH u kojem su navedeni primjeri kršenja humanitarnog prava koje vrše jugovojska i paravojne srpske jedinice u Republici Hrvatskoj.

Već početkom svibnja ponovno su išli u Ženevu, ovoga puta s dvanaest dosjea ubijenih i masakriranih hrvatskih policajaca u Borovu Naselju. Zahvaljujući supruzi jednog visokorangiranog Hrvata u švicarskom društvu, uspjelo se razgovarati s njezinim rođakom Jeanom de Courtenom, operativnim direktorom Međunarodnog crvenog križa u Ženevi. Njemu su predani dosjei ubijenih Hrvat-

skih policajaca. Službeni put bio je isključen, iako se mogao *de iure* koristiti putem postojeće jugoslavenske delegacije. Jedino rješenje bio je taj neslužbeni, lobistički način. Iako uz institucionalne barijere, ipak se uspjelo postići željeni cilj i upoznati najvažnije svjetske aktere o događajima u Hrvatskoj.

Drugi primjer. Krajem lipnja 1991. godine, prije zatvaranja zagrebačke zračne luke, predao sam, u ime Stožera saniteta RH, jednom putniku² videokasetu na kojoj je bio snimljen zločin masakriranih ljudi banovinskog sela Pecki. Kasetu je trebalo, po uputi jednog našeg uglednog čovjeka u Švicarskoj, poslati zrakoplovom u Zürich kako bi sljedećeg dana bila na stolu Kriznog stožera švicarske Vlade. Nakon što su je pogledali najviši švicarski dužnosnici, turnusni predsjednik Švicarske konfederacije Jean-Pascal Delamuraz u svojoj izjavi za javnost osudio je zločin koji je počinila srpska strana. Poslije je u novinama bio kritiziran zbog pristranosti i kršenja neutralnosti jer bi se Švicarska, kao trajno neutralna zemlja (tzv. ideologijska neutralnost), morala striktno pridržavati prava neutralnosti (obveza suzdržanosti) i ne miješati se u unutarnje stvari druge zemlje.

Na kraju bih istaknuo riječi njemačkog ministra Hansa-Dietricha Genschera koje su, svojom snagom i odlučnošću, ali i jasnim određivanjem prema akterima jugoslavenske krize, bitno pridonijele promjeni klime među europskim dužnosnicima. Nakon što je pod pritiskom domaće, dakle njemačke javnosti (uglavnom su bili pod utjecajem hrvatskih građana na radu u Njemačkoj) i kod njega došlo do potpunog obrata u percepciji događanja u bivšoj Jugoslaviji, kazao je: »Ako narodi u Jugoslaviji, koji teže neovisnosti, to ne mogu postići pregovorima, mi ćemo priznati njihova jednostrana proglašenja neovisnosti.« Obrćajući se JNA, rekao je: »Svakim pucnjem vašeg topa ili tenka, trenutak priznanja postaje sve bliži. Mi to više nećemo moći samo tako gledati« (Libal, 2004., 63). Genscher je tako jasnije nego ikada do tada iznio vlastite poglede o tome kako je zadaća pregovora osigurati miran razlaz.

Zaključak

Udio i značaj utjecaja hrvatskih iseljenika, kao mjerljivih kategorija, na međunarodno-pravno priznanje Republike Hrvatske nije dovoljno istražen, iako o Hrvatima izvan domovine postoji zavidna količina kvalitetne literature. Kao suvreme-

² Kasetu je u zagrebačkoj zračnoj luci preuzela jedna otmjena sredovječna Zagrepčanka koja je naglasila da je Židovka i da želi pomoći da se dozna prava istina o tome što se događa u Hrvatskoj. Zanimljivo je da je to isticanje židovske pripadnosti bilo razlogom što nitko od putnika koji su bili na letu za Zürich nije želio uzeti kasetu sa sobom. Ona je čula dok smo, idući od putnika do putnika, objašnjavali kakav je sadržaj i u koju je svrhu kasetu namijenjena. Kada je vidjela naše neuspješne pokušaje, pristupila je i kazala: »Evo, ja ću se ponijeti. Neka se zna da je Židovka pomogla da se ova kasetu dostavi u Švicarsku.«

nici i svjedoci možemo samo pretpostaviti da je taj utjecaj bio značajan. Zbog povijesne istine i političke korektnosti te institucionalnog pamćenja, nadležnim institucijama u Hrvatskoj ostaje zadaća i misija sustavnije utvrditi politički, gospodarski i kulturni utjecaj Hrvata izvan domovine na pozitivnu percepciju Hrvatske u očima međunarodne javnosti, koja je pridonijela objektivnijem razumijevanju stvarnih razloga za priznanje Republike Hrvatske. No i sam čin priznanja nije bio dovoljan. Najteže bitke za javno potvrđivanje legitimiteta vjerodostojnosti samostalne države tek su predstojale. Trebalo je razvijati vrijednosti i afirmirati vanjskopolitički položaj Republike Hrvatske u heterogenoj međunarodnoj zajednici koja Hrvatsku nije dočekala raširenih ruku. I opet su hrvatski iseljenici zauzeli značajno mjesto i u ovoj fazi vrijednosne i političke afirmacije Republike Hrvatske u već globaliziranom svjetskom poretku, dajući njezinoj vanjskoj politici potrebnu snagu i uvjerljivost. Tu, između ostaloga, mislim na konkretnu pomoć hrvatskih iseljenika pri osnivanju diplomatsko-konzularne mreže Republike Hrvatske. Moje osobno sjećanje vezano je za Švicarsku, kamo sam bio upućen kao prvi hrvatski diplomat. Švicarski su Hrvati novčano i materijalno pomogli osnivanje diplomatsko-konzularnih predstavništava u toj državi. U mnogim su zemljama hrvatski iseljenici bili ujedno prvi hrvatski predstavnici, a poslije veleposlanici ili generalni konzuli. Neki su primljeni i u službu vanjskih poslova Republike Hrvatske, osobito druga generacija. Narod koji je u vrlo teškim uvjetima stekao slobodu i državnu samostalnost, ima razloga za ponos i vjeru u optimističnu budućnost.

Literatura

- Čizmić, I., Sopta M. i Šakić, V. (2005.), *Iseljena Hrvatska*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Eichtinger, M. i Wohnout, H. (2009.), *Alois Mock — političar koji stvara povijest*, Zagreb, Školska knjiga.
- Goss, P. V. (1994.), *Washingtonska fronta*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
- Kasapović, M. (2005.), *Bosna i Hercegovina. Podijeljeno društvo i nestabilna država*, Zagreb, Politička kultura.
- Libal, M. (2004.), *Njemačka politika i jugoslavenska kriza 1991.—1992.*, Zagreb, Goldenmarketing-Tehnička knjiga.
- MacMillan, M. (2008.), *Mirotnorci — šest mjeseci koji su promijenili svijet*, Zagreb, Naklada Ljevak.
- Meštrović, M. (2003.), *U vrtlogu hrvatske politike*, Zagreb, Golden marketing.
- Pifat-Mrzljak, G. (ur.) (1992.), *Scientists against the War in Croatia*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
- Pifat-Mrzljak, G. (ur.) (1992.), *Nobel Laureates for Peace in Croatia*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.

G. Grlić Radman: *Doprinos hrvatskih iseljenika međunarodnom priznanju...*

- Prpić, J. (1997.), *Hrvati u Americi*, Zagreb, Hrvatska matica iseljenika.
- Ramet, P. S. (2009.), *Tri Jugoslavije. Izgradnja države i izazov legitimacije 1918 —2005.*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Rudolf, D. (1978.), *Neutralnost i paksaktivnost — međunarodnopravni aspekti*, Čakavski sabor, Split.
- Skoko, B. (1999.), *Uloga američkih Hrvata u odnosima SAD-a prema Hrvatskoj*, Zagreb, diplomski rad.
- Skuhra, A. (1995.), Österreich im Sicherheitsrat der Vereinten Nationen 1991/1992. U: *ÖZP* 24, Nr. 4, Wien.
- Tanner, M. (2010.), *Croatia — A Nation Forged in War*, third edition, New Haven and London, Yale University Press.
- Tončić-Sorinj, L. (1998.), *Kroatiens einsamer Kampf — Vom Sieg der Sprache zum Sieg der Waffen*, Köln, Verlagsbuchhandlung Ulrike Šulek.